

Danielewski: 'In zekere zin ben ik erg traditioneel'

op een zeker moment heeft gezegd "flikker op met dat verhalende element, we hebben het alleen nog maar over theorieën". Dus je zou kunnen zeggen dat ik in zekere zin erg traditioneel ben.'

Dat klinkt wellicht zweverig, maar Danielewski beoogt met zijn vreemde typografie wel degelijk een concreet effect. 'Ik heb geprobeerd de ervaring van de lezer te vergroten en dan weer te limiteren. Neem bijvoorbeeld het hoofdstuk waarin men het labrynt onder Navidsons huis gaat verkennen. De tekst ziet er hier ook letterlijk uit als een doolhof, met verticale voetnoten die van achter naar voren lopen. Dat is bedoeld om de lezer af te remmen. In het volgende hoofdstuk, waarin het verhaal een hoogtepunt bereikt, heb je opeens maar een paar zinnen per pagina. Dat versnelt de lezer: in twintig minuten lees je opeens honderd pagina's. Dat geeft een gevoel van opwindning.'

Danielewski's ideeën zijn ontleend aan de klassieke filmtaal. Net als de combinatie van close-ups en totalen, van statische lange shots en snelle korte shots een effect heeft op de filmtoeschouwer, zo heeft volgens Danielewski zijn typografie dat op de lezer. Het is overigens niet verwonderlijk dat Danielewski zo door film is beïnvloed. Hij studeerde aan de filmschool van Los Angeles en zijn vader – een Poolse immigrant – was een experimenteel filmmaker.⁵ De

invloed van zijn vader is in het hele boek duidelijk voelbaar. Will Navidson is losjes op zijn vader gebaseerd, het experimentele karakter van diens werk vertaalt zich naar het experimentele karakter van het boek, maar bovenal is ook het verhaal van de niet-bestaande documentaire direct aan zijn leven ontleend.

'Tijdens het regime van Franco zijn we naar Spanje verhuisd omdat mijn vader daar een documentaire wilde maken. Hij heeft Salvador Dali gefilmd terwijl die aan het filmen was, hij had schitterend materiaal van stierenvechters. Aanvankelijk was het de bedoeling dat het een politiek neutrale film zou worden, maar terwijl we daar

woonden raakte hij verontwaardigd over wat hij om zich heen zag en begon zich met de politiek te bemoeien. Nu weet ik dat allemaal niet zeker, want ik heb de film nooit gezien. De film werd door Franco gecensureerd voordat mijn vader hem had kunnen afmaken. [

] Mijn vader had veel geld in de film geïnvesteerd en van de ene op de andere dag was hij alles kwijt. Dit verhaal heeft zijn sporen nagelaten in het gezin: ik ben opgegroeid

met een film die ik nooit heb gezien.'

Afgezien van de typografie van het boek is er nog een opvallend aspect aan deze roman: de 450 voetnoten. Terwijl het doorgaans duidelijk is waarom Danielewski in de tekst een voetnoot opneemt⁶ is in sommige gevallen de betekenis tamelijk ondoorzichtig.⁷ Zo treffen we bijvoorbeeld eindeloze lijsten aan waarin honderden bouwmaterialen, huizen of architecten worden opgesomd. Zijn die lijsten een gimmick of moeten we er toch meer achter zoeken?

'Ik zal je een voorbeeld geven. Tijdens het filmen van *Citizen Kane* was Orson Welles niet tevreden met hoe de schaduwen in de film er uit zagen. Hij vond dat de schaduwen meer substantie, meer diepte moesten hebben. Zijn oplossing was om oude dieprode fluwelen theatergordijnen in de schaduwrijke hoeken te frommelen. Dat zorgde voor een dieper gevoel van duisternis. Let wel, je ziet die gordijnen niet bewust.' Net als Welles stop ik mijn schaduwen ook vol. Ik denk dat het relevant is waarmee ik die schaduwen vol stop, maar veel mensen laten zich misschien afschrikken door wat er in de schaduwen te vinden is. [

] Veel mensen denken: ik ga al die eindeloze voetnoten niet lezen. Of ze raken geïmponeerd en denken "ik begrijp dit niet". Dat is frustrerend. Waarom? Omdat je bang wordt. Je bent bang dat je het niet snapt. Je denkt dat je dom bent. Wel, dat ben je niet. Het is simpelweg de aard van schaduwen. Er zijn dingen die je niet zult snappen aan dit boek. Net zoals

er schaduwen zijn, waar je niet doorheen kunt kijken. Die lijsten creëren een gevoel dat je kijk op het boek beïnvloedt: er komt een ongemakkelijk gevoel over je dat je niet alles hebt gelezen, dat je het niet allemaal hebt begrepen. Dat er iets vreeswekkends in die schaduwen zat.'

Gezien de rol die films in zijn leven en werk spelen is het opmerkelijk dat Danielewski ten koste van alles wil vermijden dat zijn debuut wordt verfilmd. Ondanks diverse aanbiedin-

⁶ Veel voetnoten dienen als terzijdes voor verteller Johnny Truant of als verduidelijking van theoretische en filosofische concepten.

⁷ Voor zover schrijver dezes kan nagaan betreffen de meeste verwijzingen naar secundaire literatuur zelfs uitsluitend klinkklare onzin.

⁸ Klassiek Brits kinderboek van Mary Norton.

⁵ Volgens *The Internet Movie Database*⁹ heeft Tad Danielewski vier films gemaakt: *España puerta abierta* (1972), *Guide* (1965), *No Exit* (1962) en *The Big Wave* (1961). In Ephraim Katz' *The Film Encyclopedia* wordt geen melding gemaakt van enige Danielewski.
⁹ www.imdb.com